

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016

ISBN: 978-606-8624-17-4

Section: Literature

MALE AND FEMALE PROTOTYPES IN ROMANIAN AND FRENCH FAIRY TALES

Maria Popa

PhD Student, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

Abstract: Fairy tale characters are generally universal, their names being the ones that set them apart and fix a character in a particular country. The hero in fairy tales is usually the younger son, the third of the brothers who is initially lacking particular traits, being weak and helpless. Its transformation is not pure coincidence, though. The idealization of the youngest son has a real base, identified in the patriarchal ordering. The eldest son becomes the head of the family after the father's death, and the youngest son becomes a victim, deprived of any rights. He becomes persecuted. The hero of the fairy tale is depicted in the real dimensions of fellow countrymen, he has no superhuman powers, but embodies the ideal of victory that should be on his side. Ileana Cosânzeana, Cinderella, the Beautiful female represents the correspondent of Prince Charming, his feminine ideal. The fairy tale heroine embodies the ideal of feminine beauty, being hardly accessible. The fairy tale character, generally speaking, is simplistic in appearance, but has the complexity and ambiguity created by our desires. The hero of the tale, as complex as we are, is subject to chance and ultimately experiences a fate similar to ours.

Keywords: : characters, hero, heroine, Prince Charming, Ileana Cosânzeana, initiation

Personajele basmului sunt, în general, universale, numele lor fiind cel care le diferențiază și fixează un personaj într-o anumită țară. Eroul central al basmului este de regulă fiul cel mic, al treilea dintre frați care este la început lipsit de trăsături particulare, e slab și neajutorat, iar transformarea acestuia nu este o pură întâmplare. Se pune întrebarea de ce fiul cel mai mic este cel înzestrat cu acele trăsături care îl vor transforma în erou. Răspunsul este că idealizarea fiului cel mic are o bază reală, identificată în orânduirea patriarhală. Fiul cel mare devine capul familiei, în urma morții tatălui, iar fiul cel mic va deveni o victimă, lipsit de orice drepturi, devine un prigonit. Simpatia se îndreaptă spre mezin, basmul transformându-l în erou. Eroul basmului este înfățișat la dimensiunile reale ale pămîntenilor, el nu are puteri supraomenești, dar întruchipează idealul și victoria care trebuie să fie de partea lui. Făt-Frumos nu poate face aproape nimic singur, exceptând situațiile când el are puteri „magice”, prin metamorfozare, dar și atunci este tot rezultatul acțiunii ajutoarelor. Eroul basmului are nevoie și de sfaturi, calul fiindu-i un ajutor de nădejde. În acest sens, ne întrebăm dacă eroul este un „neputincios” sau nu. În basm întâlnim un proces de demitizare, în care elementul fantastic se transformă în element de peotică, e de părere N. Roșianu. Eroul își pierde dimensiunile mitice. O altă explicație ar fi că eroul basmului, ca simplu pământean se află într-o permanentă inițiere.

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016

ISBN: 978-606-8624-17-4

Section: Literature

El rămâne om, așa cum a fost în timpul inițierii. Dacă era „năzdrăvan”, nu ar mai fi avut nevoie de această inițiere. Apariția și devenirea eroului are legătură cu *stratul arhaic* al basmului, care se referă la obiceiuri, tradiții, rituri, reprezentări mitologice, cu *stratul intermediar*, privind formarea basmului ca gen distinct prin alcătuirea subiectelor și formarea eroilor și *stratul nou*, legat de realitățile noi care personifică forțe sociale. Eroul basmului este creat din „același material general-uman ca și ceilalți oameni.”¹

Eroii basmelor franceze, ale lui Charles Perrault, în special, apar frumoși, luminoși, îmbrăcați în aur și argint, prințesele având păr de aur. Întâmplările fericite se petrec în zone luminoase, Cenușăreasa apare la bal în toată strălucirea ei, Piele de măgar se înfățișează la curte în hainele cele mai alese. În opoziție, în zonele cele mai obscure se petrec nenorociri, Scufița roșie se întâlnește cu lupul în pădure, Degețel și frații lui se rătăcesc tot în pădure, Frumoasa din pădurea adormită este despărțită de cei vii prin interdicția „atât de mulți copaci, mari și mici, de tufișuri și de măracini, împlețiți și înghesuiți, că nici om, nici fiară n-ar mai fi putut străbate prin ei.”² Încăperea în care zac moarte nevestele lui Barbă-albastră este cufundată în obscuritate. Protagonistii basmelor lui Perrault sunt regi, prinți, gentilomi sau oameni simpli din popor. Eroii pot fi grupați în două categorii: eroii *vinovați*, în care se încadrează : Scufița roșie, care e imprudentă și naivă, de aceea lupul o va mânca, soția lui Barbă-albastră care nu poate respecta interdicția din cauza curiozității, în Dorințe caraghioase, cei doi soți nu se pot bucura de darurile zeului pentru că răul se află în ei, sunt inconștienți și nesocotiți, nu știu să se bucure de ceea ce posedă, crezându-se nedreptățiți. Din categoria eroilor *nevinovați* face parte Frumoasa din pădurea adormită, Piele de măgar, Cenușăreasa și Degețel. Eroii lui Perrault au moravurile și vestimentația francezilor de la sfârșitul secolului al șaptesprezecelea, surorile leneșe sunt îmbrăcate ca niște doamne de la curte, castelul Frumoasei amintește de palatul de la Versailles, confortul și frumusețea casei lui Barbă-albastră exprimă fastul din casele seniorilor epocii.³

În centrul basmului românesc stă ipostaza juvenilă a omului, Făt-Frumos sau Ileana Cosânzeana. Numele eroului masculin are rezonanțe foarte vechi, uneori poate să primească și alte nume suplimentare cum ar fi: Ioniță Făt-Frumos, Ioviță Făt-Frumos sau determinante referitoare la originea sa: Făt-Frumos fiul oii, Făt-Frumos fiul iepii, Făt-Frumos cu părul de aur. În alte basme eroii principali au nume care trădează condiția lor umilă: Cenușotcă, Petru Cenușă, altele arată însușirile lor deosebite: Pipăruș Petru, Tei legănat, Viteazu de apă, Prâslea, Arap Alb. Când eroii sunt gemeni ei se numesc Siminoc și Busuioc, Busuios și Musuioc, Măr și Păr. Eroul poate să provină dintr-o familie modestă, iar când e fiu de împărat, e întotdeauna al treilea. Nașterea sa e adeasea miraculoasă și prezice însușirile extraordinare ale eroului. Acesta se distinge prin curaj, dragoste față de semenii săi și de animalele pe care le întâlnește.⁴

¹ Nicolae Roșianu, *Eseuri despre folclor*, Editura Univers, București, 1981, pp. 128-135.

² Charles Perrault, *Frumoasa din pădurea adormită*, Editura pentru Literatură, București, 1968, p. 95.

³ *Ibidem*, pp. XXXII-XXXV.

⁴ Cf. Ovidiu Bîrlea, *Folclorul românesc, Momente și sinteze*, vol. I, Editura Minerva, București, 1981, pp. 174-175.

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016

ISBN: 978-606-8624-17-4

Section: Literature

Eroul basmului românesc este cel mai adesea Făt-Frumos, remarcă și Vorica Nișcov. Acesta este energic, activ și săvârșește uneori, de unul singur, toate isprăvile. În majoritatea cazurilor, însă, protagonistul este neajutorat și depinde de ajutoarele eficiente cărora le câștigă bunăvoința. Eroul se mai poate disimula strategic, derutându-i astfel pe antagoniști. Își ascunde istețimea, curajul sau strălucirea sub masca stupidității, a mișeliei sau a mizeriei. Eroul basmului e înzestrat cu calități deosebite. E temerar, sensibil, emotiv, plin de ingenuitate, sigur pe resursele minții sale.⁵ Făt-Frumos se caracterizează prin vitejie, puritate morală, spirit justițiar, abnegație, forță fizică, ingeniozitate, pasiune, consecvență în iubire. Este supus diverselor încercări, depășind capacitatea omului normal.⁶

Protagonistul basmului este înzestrat cu o precocitate excepțională⁷, chiar înainte de a se naște. El refuză să vină pe lume sau plânge în pântecul mamei, dacă nu i se promite ceea ce dorește. (P. Ispirescu, *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*) Făt-Frumos este expresia instinctului erotic, deoarece voinicul în curs de naștere se gândește la viitoarea soție. Voinicii cresc foarte repede, iar când împlinesc patru zile, îl ajunge dorul de însurat. (Reteganul, *Urmă-galbină și Pipăruș Petru*) Intellectul eroilor nu este mai prejos decât fizicul lor. Pe copilul care ceruse tinerete fără bătrânețe l-au dat părinții „pe la școli și filosofi, și toate învățăturile pe care alți copii le învăța într-un an, el le învăța într-o lună, astfel încât împăratul murea și învia de bucurie.”⁸ (Petre Ispirescu, *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*) Făt-Frumos este numele generic al eroului basmelor fantastice, întruchipând tineretea, frumusețea, vitejia, noblețea, bunătatea. Numele personajului nu are analogii onomastice în alte limbi, este intraductibil. Adepții teoriei solare în mitologia românească (A. Marienescu, G. Coșbuc) au plecat de la etimologia cuvântului *făt* (lat. foetus „făt, copil, prunc”), în limba greacă *foton* care înseamnă „lumină”, ajungând la Phaeton, fiul zeului Helios. „Făt-Frumos e tipul eroului solar, scrie G. Coșbuc, e Soarele care luptă cu întunericul, reprezentat prin nori (vacii, draci, turci, poteră), prin fulger (șarpe), prin noapte și iarnă.”⁹ Făt-Frumos se aseamănă cu eroii civilizatori și întemeietori cosmici, din vechile mitologii ale altor popoare: „Făt-Frumos este un Hercule al mitologiei poporului român.”¹⁰ El este considerat un „voinic plin de omenie, are păr de aur și trei rânduri de haine mândre: câmpul cu florile, cerul cu stelele și soarele în piept, luna în spate și doi luceferi în umeri”¹¹

⁵ Cf. Vorica Nișcov, *A fost de unde n-a fost (Basmul popular românesc)*, Editura Humanitas, București, 1996. pp. 73-74.

⁶ Cf. Victor Kernbach, *Dicționar de mitologie generală*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 215.

⁷ Cf. George Călinescu, *Estetica basmului*, Editura pentru Literatură, București, 1965, pp. 191-195.

⁸ Petre Ispirescu, *Basme*, Editura Simpla, București, 2008, p. 26.

⁹ George Coșbuc, *Elementele literaturii populare*, p. 123, *apud*, Ivan Evseev, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Editura Amarcord, Timișoara, 1994, p. 62.

¹⁰ Gh. Ciușanu, *Superstițiile poporului român*, p. 107, *apud*, Ivan Evseev, *ibidem*.

¹¹ Lazăr Șăineanu, *Basmele române în comparațiune cu legendele antice clasice și în legătură cu basmele popoarelor învecinate și ale tuturor popoarelor romanice*, Editura Minerva, București, 1978, p. 35.

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016

ISBN: 978-606-8624-17-4

Section: Literature

Romulus Vulcănescu propune pentru numele Făt-Frumos o explicație globală care se referă la conținutul mitic și expresia poetică a numelui, pornind de la basme mitice, colinde, imagologie și iconografie mitică. Natura solară a eroului basmelor noastre e subliniată de atribuțiile sale de *musaget* (înconjurat de muze-șoimane). E considerat ca ipostază antropomorfică a Soarelui prin emblematica lui solară: calul năzdrăvan, paloșul de aur, fluierul vrăjit și șoimul. În basmele fantastice sau mitice nu se afirmă direct că Făt-Frumos este o ipostază a Soarelui, doar că personifică o faptură miraculoasă, cu puteri supranaturale, în luptă cu forțele răului, în căutarea idealului feminin de frumusețe și dragoste care este Ileana Cosânzeana.¹²

În basmele franceze, la Charles Perrault, eroul masculin va cunoaște mai multe ipostaze. Tânărul prinț din *Piele de măgar*, reprezintă discernământul și se află în antiteză cu Regele care reprezintă confuzia și lipsa măsurii. Prințul este prezentat venind de la vânătoare și vizitând menajeria unde locuiește și muncește Prințesa deghizată. Dragostea fulgerătoare care l-a cuprins pe prinț se transformă în boală, vindecată doar prin căsătorie.

Prințul din basmul *Frumoasa din Pădurea Adormită* nu face isprăvi de vitejie pentru a o întâlni pe prințesa, cum se întâmplă, adesea în basmele lui Perrault. Prințul este tânărul care așteaptă dragostea cu nerăbdare și înfrigurare. După moartea tatălui, devine rege și pleacă la război. Căsătoria și războiul îl maturizează și îl pregătește să domnească el însuși.¹³

Riquet cel Moțat este un alt fel de personaj decât cele întâlnite în celelalte basme. Este opusul prințului ideal. El este un personaj infernal, corpul său este diform, șchioapătă, se uită cruciș, iar porecla sa face trimitere la o pasăre (pupăza). Deși s-a născut într-un palat, el stăpânește un regat subteran, în pădure. Zâna bună prezentă la naștere îi dăruiește multă spiritualitate și farmec. Este numit Riquet cel Moțat datorită unui moț de păr, pe care îl are pe cap, încă de la naștere. Moțul de păr nu are în basm niciun rol funcțional. El simbolizează puterea sau bogăția, el își păstrează moțul pentru că e puternic, stăpân pe sine și în relații bune cu lumea subpământeană. Eroul are o viață dublă: pe de o parte este prințul foarte spiritual și fermecător în saloanele franțuzești, cel care se îndrăgostește de Prințesa frumoasă și proastă, doar privindu-i portretul, pe de altă parte el este prințul unui regat ascuns, subteran, aflat în pădure. Regatul subteran este un indiciu că în trecut acțiunea se petrecea în adâncul pământului și aduce în prim plan inițierile ce aveau loc în caverne și grote. Riquet ar fi inițiatorul acestor ritualuri. Eroul basmului nu are nicio putere magică, el este doar stăpânul și prietenul piticilor. Prințul este slujit de pitici veseli care vor oferi ospățul, în pădure „pe o cărare”, unde este așezată o masă mare și lungă. Sfârșitul poveștii stă sub semnul miraculosului propriu-zis, care părea înlocuit cu „miraculosul filozofic”, în opinia lui Marc Soriano. Riquet oferă o imagine „poznașă” a monstrului. El este un prinț cocoșat, fiind mai aproape de pitic decât de fiară. Când o întâlnește pe Prințesa în pădure, figura lui nu o sperie, așa cum s-ar fi întâmplat în fața unui monstru. El se poartă ca un om politicos, spiritual și galant. La a doua întâlnire el este frumos

¹²Cf. Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*, Editura Academiei RSR, București, 1987, pp. 386-390.

¹³Cf. Muguraș Constantinescu, *Poveștile lui Perrault. Discurs narativ și simbolistică*, Editura Universității Suceava, Suceava, 1997, pp. 160-166.

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016

ISBN: 978-606-8624-17-4

Section: Literature

îmbrăcat, ca un prinț gata de însurătoare, iar dragostea îl transformă. Riquet este un mediator între cele două stări: viața și moartea, mediatorul între lumea subterană și lumea terestră, între pădure și curte, natură și cultură.¹⁴

Prin acest personaj, imaginea consacrată prințul din povești, considerat idealul masculin, este inversată. Oglinda în care se privește acest personaj este una diformă. Prințul este fermecător, nu prin trăsăturile sale fizice, ci prin cele spirituale.

Ileana Cosânzeana este corespondentul feminin a lui Făt-Frumos, idealul feminin al acestuia. Ea e o zână, „o fecioară sapiențială, inițiată în magia binefăcătoare.” E foarte frumoasă, reprezentând tipul amazonic, cu spirit independent și virtuți militare ale Amazoanelor¹⁵, consideră V. Kernbach. Eroina basmelor întruchipează idealul frumuseții feminine, fiind foarte greu accesibilă. Ea e întotdeauna singură în familie, în majoritatea basmelor, nu se întâlnește nicio aluzie despre părinți și e împărăteasă sau crăiasă. Eroul râvnește la ea în vis sau în stadiul prenatal, când i se promite de soție. Locuința ei este peste mări și țări, într-un castel singuratic sau în vârful unui copac ceresc. În alte basme, eroina este o fată simplă, cuminte și harnică, persecutată de mama vitregă. În unele basme apare și un alt tip de eroină, fata războinică, atunci când tatăl nu are feciori. Cu ajutorul calului ea va trece toate probele, asemenea unui voinic, însă blestemul o va transforma în fecior, urmaș la tronul părintesc.¹⁶ Fată de împărat, eroina primește „nume ornate, ușor legănate de rime și alternanțe eufonice”, precum Ileana Cosânzeana, Lina Rujulina-floare din grădină, Chira-Chiralina, Rozuna-Doamna-florilor, Zâna-Dobrozâna. Eroina are o frumusețe strălucitoare, locuiește în lumea „de dincolo”, „pe muntele de glajă”, „în căsuța din vârful copacului cu crengile în cer” sau „în dafin.” Viorica Nișcov consideră că eroina basmului fantastic e pasivă, lipsită de consistență sufletească, simbolizând ideea de „frumusețe râvnită.” Din această categorie fac excepție eroinele războinice, Cenușăreasa sau fata năzdrăvană.¹⁷

Ileana Cosânzeana e perechea lui Făt-Frumos, ipostaza antropomorfă a lunii, afirmă Romulus Vulcănescu. Numele are un caracter pleonastic, repetă și întărește ideea mitică. Ileana derivă din grecescul Ilia, sora Soarelui Ilios, primind sufixul –ana devine Ilia-ana, prin contragere Ileana. Mai provine și din latinescul Iana, sau Diana Iana, sora Soarelui la latini și zeița lunii. Cosânzeana derivă din termenul latin *consens* (sfătuitor, consilier divin), titlu dat zeilor din sfatul Olimpului, din care făcea parte și Diana. O altă etimologie este aceea că numele Ileana Cosânzena derivă din numele zânei Nehalennia, de origine greacă, semnificând femeia cea frumoasă.¹⁸ O altă etimologie a numelui eroinei este stabilită de Lazăr Șăineanu, care afirmă că formele multiple ale numelui (Cosenzana, Cosînțana, Cosînțeană) dovedesc originea străină a cuvântului, care înseamnă „Ileana cu costițele de aur”, pentru prima parte a cuvântului, din slavul *kosa* „coamă”. Apelativul „cu părul de aur” e un epitet familiar în mitologia greacă. La Homer, Kallypso și Circe se numesc „zânele cu frumoasele costițe.” Ileana Cosânzena

¹⁴*Ibidem*, pp. 184-187.

¹⁵Cf. Victor Kernbach, *op.cit.*, p. 296.

¹⁶Cf. Ovidiu Bîrlea, *op.cit.*, p. 177.

¹⁷Cf. Viorica Nișcov, *op. cit.*, pp. 74-75.

¹⁸Cf. Romulus Vulcănescu, *op.cit.*, p. 396.

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016

ISBN: 978-606-8624-17-4

Section: Literature

„corespunde cu Frumoasa-Pământului, din poveștile albaneze, cu Frumoasa-Locului sau Frumoasa-Lumei din basmele grecești și macedoromâne, cu zâna Ileana din poveștile maghiare, cu Fecioara cu părul de aur din basmele slavone și cu Frumoasa cu părul de aur din versiunile romanice.”¹⁹

Prințesa din basmele franceze ale lui Charles Perrault apare în felurite ipostaze. În *Piele de măgar*, Prințesa este înzestrată cu foarte multe calități, depășind-o pe mama ei. Acest lucru provoacă dragostea nebună a tatălui, după moartea mamei. La sfatul nașei-zîna, ea se deghizează în pielea de măgar, această deghizare este sinonimă cu virtutea la care recurge și Cenușăreasa. Ea pendulează între două extreme: este prea frumoasă, prea atrăgătoare, la început, calitățile sale deosebite îl determină pe rege să vrea să o ia de nevastă, apoi urâtenia sa, aspectul ei respingător, este motivul pentru care nu este primită la lucru, nicăieri. Pielea de măgar simbolizează umilința, originea inferioară a eroinei, așa cum măgarul este simbolul ignoranței, pielea sa face trimitere la lipsa de experiență, la lipsa de cunoștințe. Ea părăsește casa părintească, funcția numită de Pprop „plecarea (eroul pleacă de acasă)”, având semnificația nevoii eroinei de a deveni ea însăși. Ea se află între aparență și esență, aparența înseamnă urâtenie, murdărie, umilință, iar esența înseamnă frumusețe, îndrăzneală, prospețime. Are calități morale deosebite, ca modestia, înțelepciunea, îndrăzneala, frumusețea sufletească, puse în slujba binelui. La sfârșitul basmului ea devine simbolul personalității care și-a câștigat independența. Ea cunoaște jocul dintre aparență și esență, unde aparența înseamnă urâtenie, murdărie, umilință, iar esența este frumusețe, prospețime, măreție, îndrăzneală.²⁰ Eroinele Cenușăreasa și Piele de măgar sunt persecutate fie de pretențiile anormale ale tatălui, fie de răutatea mamei vitrege. Cenușăreasa îndeplinește cele mai umile munci, când le termină se așează în cenușă, lângă vatră. Piele de măgar este îmbrăcată într-o piele de măgar și înfățișarea ei dezgustă pe toată lumea.

Eroina basmelor lui Perrault numită Frumoasa, apare în basmul *Frumoasa din pădurea adormită*. Ea este un copil dorit de foarte mult timp, încă de la naștere fiind înzestrată cu cele mai mari calități. Viața ei este cunoscută de la naștere și până după căsătorie. La botez ea primește daruri bune, dar și un dar nefast, fiind osândită de zâna cea rea să moară la împlinirea vârstei de 16 ani, înțepată de un fus. Zâna cea bună, nu poate dezlega blestemul, dar îl ameliorează. Prințesa nu va muri, ci va cădea într-un somn adânc, ce va dura o sută de ani, iar un prinț o va trezi. Ca ființă adormită, prințesa exprimă senzualul, sublimul, umanul și divinul, ea seamănă cu un înger. După Bruno Bettelheim, Frumosa din pădurea adormită este la sfârșitul poveștii, „încarnarea feminității în toată perfecțiunea ei.”²¹(trad. noastră)

Cenușăreasa este simbolul mizeriei și al disprețului din partea surorilor. Ea este „de o blândețe și de o bunătate fără seamăn”, asemenea mamei sale care fusese ființa cea mai bună de pe pământ.²² Cenușăreasa este foarte frumoasă, chiar și în „hainele ei ponosite”, ceea ce

¹⁹ Cf. Lazăr Șăineanu, *op.cit.*, p.336.

²⁰Cf. Muguraș Constantinescu, *op. cit.*, pp. 156-159.

²¹Bruno Bettelheim, *Psychanalyze des contes de fées*, Ed. Robert Laffont, Paris, 1976, p. 347.

²²Charles Perrault, *op.cit.*, p. 131.

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016

ISBN: 978-606-8624-17-4

Section: Literature

atrage invidia și gelozia surorilor vitrege. Opoziția soră bună – soră rea se accentuează de la începutul poveștii și se atenuază la sfârșit. Ea are de făcut treburile cele mai urâte din casă, pe care le face cu multă răbdare, tataăl ei nu o ocrotește deloc, fiind „sub papucul” celei de a doua neveste. Ea stă în cenușa vetrei, care i-a adus și numele de Cenușăreasa. Cenușa reprezintă și doliul, eroina fiind în doliu după mama ei. Povestea Cenușăresei este cea a trecerii de la „închiderea domestică”, la palat, considerat un spațiu magic. Balul este un rit de trecere de la vârsta infantilă, la cea juvenilă.²³

O altă eroină a basmelor lui Perrault, de această dată basme în versuri, este Grizelida, o păstorită ce locuiește pe munte, în pădure, sub un acoperiș de ierburi și ferigă. Muntele ca simbol al verticalității, al ascensiunii, o transformă pe Grizelida într-o ființă regală, din punct de vedere moral. Drumul până la ea este greu, lung și inaccesibil. Muntele o protejează, o hrănește, ea se găsește în opoziție cu femeile de la oraș. Locul întâlnirii dintre Prinț și fată este pârâul, izvorul, un loc al întâlnirilor providențiale. Grizelda săvârșește un gest ritualic, acela de a-i da să bea apă Prințului, gest înțeles ca promisiune de fertilitate, apa fiind simbolul vieții și al fertilității. Vasul de lut, din care bea prințul se opune paharelor de cristal de la curte, remarcându-se aici opoziția pădure - oraș, natură - cultură. Întâlnirea dintre cei doi este pusă sub semnul providenței „din întâmplare, poate, ori fiindcă-i fu sortit.”²⁴ Ea toarce pe malul apei, gest cu ecou mitic, fiind în așteptarea dragostei. Grizelida devine regină, printr-o ceremonie fastuoasă, în stilul lui Ludovic la XIV-lea. Prin hainele strălucitoare și bijuteriile prețioase, ea se transformă, se deghizează. Prințul o va supune la mai multe probe crude, de răbdare, prin răpirea copilei din brațele ei și alungarea de la palat. Acest fapt stă sub semnul unui ritual al drumului invers, spre origini, al despuierii. Ea se întoarce la coliba sărăcăcioasă, considerat loc al odihnei și al simplității. Ea este răbdătoare și constantă, înțeleaptă, a cunoscut maturizarea de la începutul vieții de femeie căsătorită. În final palatul nu mai este locul deghizării și al înșelăciunii, ci locul vieții adevărate, al vieții regale, de la curte.²⁵

Eroii basmelor sunt considerați „forme care încearcă să se încarneze”, dar ei sunt oameni în devenire și nu ființe limitate. Întrebarea despre esența ființei nu este rezervată personajului principal, ci se referă și la celelalte figuri, condamnate pe viitor în stagnare. Vrăjitoarea exprimă o concepție fioroasă a femeii, a mamei oedipiene, spun psihanalistii, în timp ce prințesa e imaginea unei anume perfecțiuni feminine. Personajul basmului e simplist, în aparență, dar are complexitatea și ambiguitatea create de dorințele noastre. Simplitatea personajului, miraculosul cu care este înconjurat, fericirea care încununează aventurile sale sunt, de fapt o momeală. Eroul basmului, complex ca și noi, este supus hazardului și cunoaște, la final soarta asemănătoare nouă. El ne învață să luăm exemplul de a accepta ordinea lucrurilor.²⁶

²³Cf. Muguraș Constantinescu, *op. cit.*, p. 181.

²⁴Charles Perrault, *op. cit.*, p. 16.

²⁵Cf. Muguraș Constantinescu, *op. cit.*, p. 151-153.

²⁶Cf. Christophe Carlier, *La clef des contes*, Edition Ellipses, Paris, 1998, pp. 61-67.

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, 2016

ISBN: 978-606-8624-17-4

Section: Literature

BIBLIOGRAPHY:

- Bîrlea, Ovidiu, *Folclorul românesc, Momente și sinteze*, vol. I, Editura Minerva, București, 1981
- Bettelheim, Bruno, *Psychanalyse des contes de fées*, Ed. Robert Laffont, Paris, 1976
- Carlier, Christophe, *La clef des contes*, Edition Ellipses, Paris, 1998
- Călinescu, G., *Estetica basmului*, Editura pentru Literatură, București, 1965
- Constantinescu, Muguraș, *Poveștile lui Perrault. Discurs narativ și simbolistică*, Editura Universității Suceava, Suceava, 1997
- Evseev, Ivan, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Editura Amarcord, Timișoara, 1994
- Ispirescu, Petre, *Basme*, Editura Simplu, București, 2008
- Kernbach, Victor, *Dicționar de mitologie generală*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989
- Nișcov, Viorica, *A fost de unde n-a fost (Basmul popular românesc)*, Editura Humanitas, București, 1996
- Perrault, Charles, *Frumoasa din pădurea adormită*, Editura pentru Literatură, București, 1968
- Roșianu, Nicolae, *Eseuri despre folclor*, Editura Univers, București, 1981
- Șăineanu, Lazăr, *Basmele române în comparațiune cu legendele antice clasice și în legătură cu basmele popoarelor învecinate și ale tuturor popoarelor romanice*, Editura Minerva, București, 1978
- Vulcănescu, Romulus, *Mitologie română*, Editura Academiei RSR, București, 1987